խանում ինձ և ոչ տիկին Մելիքեանցը։ Քանի որ այդ յարգի տիկնոջ և ոչ այլոց պատիւն ես չեմ շօշափել, հարկ էր և նմա որ անուղիղ կերպով և սուտ պաճուճանքներով չը շօշափէր նա իմ պատիւը։

Պատիւ չեմ համարում զուեչտարար վարուելու տիկին Ե. Ս.-ի հետ, քանի որ նա անյայտ և պատկառելի դիմակով է խօսում հետս, գուցէ կարօտութիւնից ստիպված անարդար փաստաբանի դեր է յանձն առել։ Փոյթ չէ, թէ ես Նարեկով կամ Սողոմոնի իմաստութեան գրքերով եմ մխիթարվում, գուցէ ինքն այնքան ազատամիտ է, որ րօմանների բարի ազդեցութեամբն է զուարճանում. բնութիւնը այդ ձիրքը ինձ չէ տուել։

Աւելորդ է տիկին Ե. Ս.-ի նամակին մանրամասն պատասխանել, հարուստ փաստերով ապացուցանել իմ արդարութիւնը, քանի որ նա ծպտեալ դիմակից կը մերկանայ իսկական անունով հանդէս գալու։ Եթէ տիկին Ե. Ս. քաջ ծանօթ է մեր ուսումնարանի ներքին դրութեան հետ, թող բարեհաճէ յիշելու և այն՝ թէ արդեօք մեր աղքատ ուսումնարանը ստացա՞ւ յարգի ժողովարար տիկնոջից իր մօտ գտնված 75 րուբլին, կամ նրա հոգաբարձութեանը վճարած 60 րուբլին, ուսումնարանի մուտքի ո՞ր համարի մէջն է մտած։ Առ այժմ Գանձակի կանանց սեռի մէջ Ե. Ս.-ի փաստաբանութիւնն եմ շնորհաւորում։

Տ. Շ. Ղալեչեանց

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

—

Նոյեմբերի 19

Ուղարկելով ձեր խմբագրութեան երկու հարիւր եօթանասուն և հինգ րուբլի՝ խնդրում եմ այդ գումարի երկու հարիւր յիսուն րուբլին կարճ ճանապարհով հասուցանել Վանայ սովատանջ հայերին, իսկ քսան և հինգ րուբլին Պօլսի «Միացեալ ընկերութեան»։

Եւ որովհետև Տաճկա-Հայաստանի հայերը՝ ինչպէս երևում է լրագիրներից, տակաւին տանջվում են սովից և իրանց շրջապատող վայրենաբարոյ քիւրդերից և դեռ երկար տանջվելու են, քանի որ ինքն Բարձր Դուռն է լինում նրանց չարչարանքի պատճառը, ուստի լաւ կը լինէր չը բաւականանալ մի անգամ նուիրած տուրքով, այլ որքան կարելի է շարունակել կրկին և չը սպասել ոչ ոքի պահանջելուն, մինչև որ մեր թշուառ եղբայրները փոքր ինչ զօրութիւն ստանան և գոնէ կարողանան պաշտպանել իրանց անձերը սովի դառն հարուածից։

Գէորգ Լալայեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Ախալցխա, 10 դեկտ.

Ձեր «Մշակ» լրագրի 218 համարում տպված է մի անանուն նամակ Ախալցխայից, ուր, ի միջի այլոց, ասվում է թէ «Ախալցխայի ուսումնարանների ուսուցիչները ընտրվում են կաշառքով, այդ պատճառաւ նրանց մեծ մասը ուսումնարաններից արտաքսված, կամ ամենևին ուսումնարանի շէմքը չը տեսած անձինք են», և իբրև օրինակ բերվում եմ ես. «ընդհանուր պատմութեան, աշխարհագրութեան և հայոց պատմութեան ուսուցիչ պ. Գալուստ Տէր-Մկրտչեանը Էջմիածնայ Գէորգեան ճեմարանից արտաքսված է, Հայոց լեզուի ուսուցիչ Մկրտիչ քահանայ Գայֆաճեանը ոչ մի ուսումնարանի շէմքը չը տեսած անձն է…»

Աւելորդ համարելով պաշտպանել հայր Գայֆաճեանին, որի արդիւնաւէտ գործունէութիւնը արդէն 12 տարուց աւելի է, որ յայտնի է բոլոր ախալցխացիներին և ուսումնարանական վարչութեանը, ուղարկում եմ ձեզ Գէորգեան ճեմարանից իմ ստացած վկայականի նոտարի ձեռքով վաւերացրած պատճէնը, խնդրելով հրատարակել իմ այս հերքումը։ Ինչպէս երևում է այդ վկայականից ես դուրս եմ եկել ճեմարանի, այն ժամանակուայ բարձրագոյն, հինգերորդ դասատանից և ոչ թէ արտաքսվել եմ։ Իմ բոլոր դասակիցների, ուսուցիչների և վերջապէս տեղի Այվազեան արք-եպիսկոպոսի ճեմարանից հեռանալու պատմութիւնը արդէն յայտնի է ամենքին լրագիրներից, ուստի և կրկնելն աւելորդ է։

Ուրեմն ինչ է նշանակում թոյլ տալ իրան, այն էլ հրապարակաւ, սուտ խօսել, աշխատել անպատուել ուրիշին, որի ոչ գործունէութեան և ոչ անձնաւորութեան հետ ծանօթ լինելու պատիւն է ունեցել.—ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ անամօթութիւն և անազնւութիւն։

Այս երրորդ տարին է, որ ծառայում եմ ազգային դպրոցներում և ոչ մի անգամ որ և է դժգոհութեան առիթ չեմ տուած ոչ հասարակութեան, ոչ վարչութեան և ոչ հոգաբարձութեան։ Այս տարի հայրենիք վերադառնալով օտարութիւնից Ախալցխայի հոգաբարձութեան, ուսումնարանների տեսչի և նոյն իսկ Սագինեան արք-եպիսկոպոսի առաջարկութեամբ և խնդրանօք ընդունեցի ուսուցչական պաշտօն և ահա պ. յօդուածագիրը յանդգնում է մեղադրել ինձ կաշառք տալում։ Ի հարկէ կաշառք տալու կամ չը տալու վկայական էլ չէ լինում, որի վաւերական պատճէնը կարողանայի ներկայացնել խմբագրութեանդ։

Վերջապէս ոչ թէ մի այդպիսի լիրբ և ստախօս նամակագրի պատասխանելու, այլ յարգելով լրագրական խօսքը և ճշմարտութիւնը երևան հանելու համար գրեցի այս նամակը, որին դուք, յարգոյ խմբագիր, ինչպէս և միշտ անկողմնապահ սրտով և յանուն արդարութեան, ձեր թերթի առաջիկայ մօտաւոր համարների մէկի մէջ տեղ էք շնորհելու։

Գալուստ Տէր-Մկրտչեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, 15 դեկտեմբերի

Աղասի Ջախմախսազով ստորագրութեամբ «Մշակի» մէջ մի երկու նամակներ են եղել։ «Մեղու» լրագրի մի թղթակից հաղորդում է, որ «Ջախմախսազովի հայրը Բազէլ և այլ տեղեր թափառած լութերական է եղած. եղբայրն էլ լութերական պաստոր է. իսկ թէ ինքն ինչ կրօն է դաւանում, բացուցին չէ ասում, միայն խոստանում է այս գարնան նորա հետ տեսնվել ու խօսել։

Հիմա ես թողնում եմ ինկվիզիտորական ախտով սորա նորա հաւատքը քննելու դուրս եկող անձանց բռնած ընթացքի լաւութեան կամ վատութեան վրա խօսելը. միայն հետևեալ իրողութիւնն եմ ուզում յանձնել մեր լրագիրները կարդացողների անաչառ դատաստանին։

«Մեղուն» հակառակ է Ամիրխանեանցին, ըստ որում սա Բազէլի աստուածաբանական ճեմարանի աշակերտ է, աւետարանական է, քարոզիչ է։ Նոյնպէս ըստ «Մեղուի» կարծեաց մինչև անգամ Ջախմախսազովին պէտք է հակառակել, որովհետև նորա եղբայրը պաստոր է և հայրը Բազէլ է գնացել մէկ անգամ։ «Մեղուն» իր վերջի թերթերի մէկում յիշեց նոյն իսկ Բարձրագոյն հրամաններ, որոնք հակառակ են Բազելում դաստիարակված աւետարանական քարոզիչներին։ Հիմա պէտք էր կարծել, թէ «Մեղուն» Բազէլի աւետարանական քարոզիչներից կը փախչէ իբրև թոյնից։ Բայց ընդհակառակը. գրեթէ «Մեղուի» մի հատ թերթը չէ հրատարակվում առանց Բազէլի քարոզիչների մէկի յօդուածը իր մէջ պարունակելու։

Վանից Մ. Պ. Հայկունի ստորագրութեամբ պ. Միհրան Պաղտասարեանը շարունակ թղթակցում է «Մեղուին» և չը նայելով նորա գրուածքի դժուար կարդացվելուն, «Մեղուն» մեծաւ արտորանօք տպագրում է նորա գրութիւնքը։ «Մեղուի» այդ թղթակիցը Մ. Պ. Հայկունի alias Միհրան Պաղտասարեան ծնված է աւետարանական, հայր աւետարանական էր և շրջիկ քարոզիչ. եղբայրը պ. Գրիգոր Պաղտասարեան աւետարանական է, քարոզիչ է և Բազէլի աշակերտ. ինքը պ. Միհրանը նոյնպէս աւետարանական է և քարոզիչ դաստիարակված, և գիտէք ուր— նոյն, այն Բազէլի աստուածաբանական ճեմարանում, ուր ուսած է Ամիրխանեանցը, որին ներհակում է «Մեղուն»։

Եւ վերջապէս, ես Ամիրխանեանցս յայտնում եմ, որ Միհրան Պաղտասարեանը, «Մեղուի» մշտական թղթակիցը Վանից, իմ աներոջ որդին է և իմ միջնորդութեամբ է գնացել Բազէլի ճեմարանը և այնտեղ քարոզչութեան ուսումը ստացել։ Եւ «Մեղուի» պ. խմբագիրը այս բաները գիտէ։

Հիմա զարմանալի է, որ «Մեղուն» երկու կշիռ ունի, մէկը Ամիրխանեանցի, միւսը պ. Միհրան Պաղտասարեանի համար, մինչդեռ երկուսն էլ աւետարանական, երկուսն էլ քարոզիչներ, երկուսն էլ Բազէլի աշակերտներ են, և երկուսն էլ մերձաւոր ազգականներ են։ Երևում է ուրիշ հաշիւ ունի պարոնը, և ոչ թէ լուսաւորչական եկեղեցին պաշտպանել է նպատակը։

Ա. Ամիրխանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են, որ այդտեղի ուսումնարանների ուսուցիչների և հոգաբարձուների մէջ կատաղի կռիւներ կան։ Հոգաբարձուներից մինը յարձակվել է Ա. քահանայ Ղազարեանցի վրա, կարծելով թէ նա է ուսումնարանների գաղտնիքներ յայտնողը։ Նոր-Արշալոյս ուսումնարանի աշակերտուհիները շարունակ փախչում են ուսումնարանից, որովհետև վերակացուհիները միշտ բացակայ են լինում ուսումնարանից։

—

ԼՕՌՈՒ գաւառից մեզ գրում են, որ այս օրերըս սաստիկ ձիւն եկաւ այնտեղ։ Այդ ձիւնը մեծ օգուտ պէտք է տայ ցանքերին։ Թղթակիցը մեզ հաղորդում է, որ կառավարութեան հրամանով Լօռու գաւառի գիւղերում հացի ամբարներ են հաստատվում։

—

Լօռու գաւառի Օձունի գիւղից մեզ հաղորդում են, թէ օր չէ անցնում, որ այդ գիւղում ու նրա շրջակայքում գողութիւններ, աւազակութիւններ և սպանութիւններ չը պատահեն։ Այս օրերս թուրք աւազակները տարան 40 ոչխար գիւղացիներից. ոչխարները գտնվեցան, բայց բոլորն էլ աւազակների ձեռքով մորթոտած։

—

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ մեզ գրում են նոյեմբեր ամսի վերջին օրերից, որ սաստիկ ձիւն է եկել այդ քաղաքի մէջ և քաղաքի չորս կողմը մի և նոյն ժամանակ սաստիկ քամի էր անում, այնպէս, որ քաղաքի յարաբերութիւնները գիւղերի հետ կտրված էին։ Այդ պատճառով մի քանի մթերքներ խիստ թանգացան. ածուխի պուդը ծախվում է 1 ր. 60 կ., բրինձը 3 ր. 30 կ., սոխ բոլորովին չը կայ, մսի ֆունտը ծախվում է 6 կ., հացը, հասարակը, 6 կոպէկով։

—

Կրկնում ենք մեր թղթակիցներին, որ եթէ նրանք կամենում են իրանց հաղորդած տեղե-

---

տարկեալներ, առանձին ղ ա թ ա ր ն ե ր ո վ,*) պառկած էին սառն և խոնաւ գետնի վրա։ Իւրաքանչիւր ղաթարը բաղկացած էր քսան հոգուց։ Մի երկայն շղթայ, որի ծանր օղակները անց էր կացրած նրանց պարանոցով, կապում էր բոլորին միասին։ Շղթայի այն օղակը, որ անց էր կացրած նրանց պարանոցով, աւելի լայն էր միւսներից և ետևից ամրացրած էր երկաթէ կողպէքով։ Այդ մի սոսկալի դրութիւն էր ողորմելի կալանաւորների համար։ Երևակայեցէք, քանի մարդիկ համարեա կարված են մինը միւսի հետ։ Բոլորի պարանոցները մի և նոյն շղթայով կապված լինելով, նրանք ստիպված էին միասին կանգնել, միասին նստել, միասին պառկել, մի խօսքով, ամեն շարժում պէտք է միասին գործէին, այլ կերպ անհնարին էր։ Որովհետև, եթէ մէկը պառկէր, երբ միւսները նստած էին, կարող էր խեղդվել. եթէ մէկը կանգնէր, երբ միւսները պառկած էին, նոյնպէս կարող էր խեղդվել։

Մի ծանր սոսկում տիրեց տիկնոջ սրտին, երբ նա տեսաւ այդ թշուառ, դատապարտված բազմութիւնը։ Նրա աչքերի առջև մթացաւ և փոքր էր մնում, որ ուշաթափ լինէր։ Նա թիկն տուեց քարանձաւի պատին և մի քանի րոպէ մնաց անշարժ, խորին տրամութեան մէջ։

Տեսնելով լապտերի լոյսը, բանտարկեալներից մի քանիսը շարժվեցան. նրանք բարձրացրին իրանց գլուխները և կրկին դրեցին խոնաւ գետնի վրա, չը կամենալով զարթեցնել իրանց մօտ պառկած ընկերներին։

Տիկնոջը դժուար էր ճանաչել իր ծպտեալ հագուստի մէջ. նա նմանում էր մի գեղեցկադէմ պատանու, որի նմանները խիստ շատ էին խանի մանկլաւիկների թւում։ Երբ նա մի փոքր ուշի եկաւ, նրա ուղեկիցը մօտեցաւ, ասելով.

—Մենք ուշանում ենք…

Երկուսը միասին մօտեցան շղթայակապների մի խմբի, որ գտնվում էր քարանձաւի խորին անկիւնում։ Նրանցից մէկը վիրաւոր էր։ Տիկինը գթութեան քնքոյշ ցաւակցութեամբ սկսեց բաց անել նրա վէրքի փաթթոցները։ Դա մի պատանի էր, որ հազիւ քսան տարեկան կը լինէր։ Նուաղած, արիւնաքամ եղած այդ մանուկը, պատերազմի դաշտում ընկած Արայի նման, յանկարծ կեանք ստացաւ, երբ իր Շամիրամի գթութեան մատները դիպան նրա մարմնին։ Վէրքը գտնվում էր գլխի վրա. թշնամու սուրը խորին սպի էր թողել նրա գագաթի վրա։ Տիկինը սկսեց լուանալ վէրքը և սրբել մաքուր կտաւով։ Նրա հետ եկող տղամարդը սպեղանի դրեց, իսկ տիկինը դարձեալ փաթթեց վիրակապներով։ Այդ բոլոր գործողութիւնը կատարվում էր լուռ և անխօս կերպով։ Բայց ոչ ոք չը կարողացաւ նկատել՝ այն րոպէում, երբ տիկնոջ հոգատար մատները զբաղված էին վիրաւորի փաթթոցներով, պատանու գունաթափ շրթունքները տենդային ջերմութեամբ սեղմվեցան իր խնամակալի ձեռքի վրա։ Այդ ամենաթանգագին վարձատրութիւնն էր, որ ստացաւ նա իր գիշերային այցելութեան համար։ Նա պատրաստ էր գրկել, համբուրել այդ գեղեցիկ, շղթայակապ վիրաւորին, բայց խեղդելով իր մէջ սիրոյ բուռն զգացմունքը, տխուր, սպանված սրտով վեր կացաւ նա, ասելով հիւանդին.—Քո վէրքը հիմա բաւական լաւացած է, ես ամեն գիշեր կայցելեմ քեզ մօտ, մինչև բոլորովին կառողջանաս։

—Իմ վէրքը… կոչեց հիւանդը դառն հառաչանքով,—իմ վէրքը կը մնայ անբուժելի… Նա այնքան խորն է, որ բժշկի ձեռքը հազիւ թէ կարող է շօշափել այնտեղ…

Պատանու խօսքը իր սրտի վէրքի մասին էր։ Տիկինը պատասխանեց.

—Ես այն էլ կը բժշկեմ…

Նա վերջին անգամ իր գեղեցիկ, արտասուքով լի աչքերը դարձրեց դէպի պատանին և անցաւ մի քանի ուրիշ հիւանդների մօտ։ Բոլորը վիրաւորներ էին։ Տիկինը իր ձեռքով փոխում էր նրանց փաթթոցները, իսկ նրա հետ եկած տղամարդը սպեղանի էր դնում։ Որպէս մխիթարութեան հրեշտակ, ամեն տեղ հանդիպում էր նա օրհնութեան և խորին շնորհակալութիւնների։ Շատերը բռնում էին նրա հագուստի փէշերը և համբուրում էին։ Այդ հիւանդ, քաղցած, ծարաւ բազմութեան կեանքը կախված էր այդ տիկնոջ առաքինութիւնից։ Նրանք բոլորն էլ կը մեռնէին իրանց խոնաւ, մթին գերեզմանի մէջ, եթէ այդ կինը չը լինէր։

Երբ ամեն հոգածութիւններ վերջացած էին, տիկնոջ ուղեկիցը մի քանի անգամ դարձաւ դէպի նա, շտապեցնելով, թէ ժամանակ է հեռանալու։ Բայց նա, կարծես, դժուարանում էր մի քայլ անգամ փոխել, կարծես, մի ներքին, գաղտնի զգացմունք կապում էր նրան այդ հոտած քարանձաւի հետ, որի օդը խեղդելու չափ անտանելի էր։ Նա աւելի ուրախ կը լինէր այնտեղ մնալ, նայել և միշտ նայել այն սիրուն պատանու վրա, որի գունաթափ շրթունքների ջերմ դրոշմը դեռ զգում էր իր ձեռքի վրա։

Մի զիլ, ձգական ձայն լսելի եղաւ դրսից։ Տիկինը ամբողջ մարմնով դողաց։ Դա վաղորդեան ազանի ձայնն էր։ Որ նշանակէ, նա շատ էր ուշացել քարանձաւի մէջ. պէտք էր շտապել հեռանալ որ ոչ ոք չը տեսնէ։

Դրսի թարմ, հովասուն օդը փոքր ինչ կազդուրեց տիկնոջ բորբոքված սիրտը և նրա թուլացած ուժերը կրկին զօրութիւն ստացան։ Փաթթված իր լայն վերարկուի մէջ, նա առանց ճանաչվելու, անցաւ պահապանների մօտից, հրամայեց իր ուղեկցին առաջ ընկնել, և որքան կարելի է, փութացնել իր քայլերը։

—Մի շտապէք, տիկին, ասաց նա մեղմական կարեկցութեամբ.—դուք բաւական տանջված էք, ճանապարհը աւելի ևս կը յոգնեցնէ ձեզ։

Դեռ մութն էր, այն լոյսի հետ պատերազմող մութը, որ ժողովուրդը կոչում է «Աղջամղջի խաւար»։ Աստղերը շողշողում էին երկնքից, իսկ Արուսեակը, երկնքի այդ սիգաճեմ հարսիկը *), դեռ նոր իր նազելի դէմքը ցոյց էր

*) Ղ ա թ ա ր. նշ. շարք, այսպէս է կոչվում, երբ ուղտերին, ջորիներին և ձիաններին, թոկով կապելով միմեանց, խումբեր են կազմում։

*) Արուսեակ պարսկերէն նշանակում է հարսն

կութիւնները աւելի շուտ տպված տեսնել, թող աշխատեն հաղորդել մեզ այդ տեղեկութիւնները լուրերի ձևով, բայց ոչ թէ նամակներով, որոնք միշտ իրանց հերթին պէտք է սպասեն տպված լինելու համար։

—

Մեզ գրում են ԵՐԵՒԱՆԻՑ. «Նոյեմբերի 24-ին պ. Նահանգապետը գնաց վեհափառ կաթողիկոսի մօտ, տանելով Նորին վեհափառութեանը մի ոսկեայ բաժակ, որի վրա հայերէն գրերով քանդակված է Նորին գերապատւութեան ուղերձը դէպի կաթողիկոսը»։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են, որ 25-ին Նոյեմբերի, մի քանի օր շարունակ ցուրտ անելուց յետոյ բաւական խորութեամբ ձիւն եկաւ և ծածկեց այն գարշելի կեղտոտութիւնները, որոնց մաքրելու համար Երևանի քաղաքային վարչութիւնը զարմանալի կերպով անհոգ գտնվեցաւ։

—

Մեր հաղորդած լուրը, թէ Էջմիածինը ուղարկում է Կարապետ վ. Ալվազեանին Ալաշկերտ սովեալներին ցորեն բաժանելու դիտաւորութեամբ, ստուգվում է։ Նոյնպէս ստուգվում է, որ այդ նպատակի համար Էջմիածինը նշանակել է միայն 900 րուբլ այն 17,000 րուբլ գումարից, որ ժողովված էր յօգուտ ալաշկերտցիներին։

—

Իմացանք, որ Մանկունի եպիսկոպոսը «Մշակի» վրա խօսելով, Նորերս ասել է. «Թող յարձակվի ինձ վրա, ինչքան կամենայ, միայն Էջմիածնի պատիւը խնայէ»։ Վահրամ սրբազանի այդ կեղծաւորութեան և կեղծ պատասխանատւութեան վրա մենք կը պատասխանենք, որ մեր յարձակմունքները Էջմիածնի դէմ միայն օգուտ կարող են բերել մայր-աթոռին, եթէ նա լսի մեր խօսքերը և հետևի մեր նրան տուած անկեղծ, թէև խիստ խորհուրդներին, բայց Վահրամ եպիսկոպոսի պէս մարդու ծառայութիւնները Էջմիածնին ճշմարիտ է, կարող են կատարելապէս վայր գցել Էջմիածնի վարկը և կորցնել մայր-աթոռի անունը։

—

Այսօր Արծրունու թատրոնում լինելու է կօնցերտ յօգուտ ԹԻՖԼԻՍԻ իգական գիմնազիայի ութերորդ դասատան չքաւոր աշակերտուհիների։ Կօնցերտին կը մասնակցեն մեր ռուսաց օպերայի երգչուհիները և երգիչները։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

—

Բեռլինից լրագիրներին հաղորդում են հետևեալ տեղեկութիւնները դեկտեմբերի 10-ից։ Գերմանական դեսպանը Կ. Պօլսի մէջ կոմս Հացֆելդտ պէտք է հանէր այստեղ դեկտեմբերի 7-ին, բայց նրա ճանապարհորդութիւնը յետաձգվեցաւ կոմսի հիւանդութեան պատճառով։ Նրան օրեցօր սպասում են, որովհետև իշխան Բիսմարկ մի քանի նշանաւոր հարցերի պատճառով պէտք է խորհրդակցէ կոմսի հետ։ Առաջ ասում էին, որ կոմս Հացֆելդտին կը յանձնվի արտաքին գործերի մինիստրութեան քարտուղարի պաշտօնը, բայց հիմա այդ գործը յետաձգված է զանազան պատճառներով։ Կոմսը այստեղից կը վերադառնայ Կ. Պօլիս ոչ թէ իր հրաժարականը սուլթանին յանձնելու համար, այլ Կ. Պօլսի մէջ մի քանի ամիս մնալու, մինչև որ իշխան Բիսմարկ արձակուրդ կը վերցնի։ Այսպիսի կարգադրութեան պատճառները երեւի այն դժուարութիւններն են, որոնք կառաջանան, եթէ Աթէնքի և Կ. Պօլսի գերմանական դեսպանները միաժամանակ փոխվեին։ Բացի այդ կոմս Հացֆելդտ չէ կամենում ընդունել իրան առաջարկած նոր պաշտօնը, որովհետև նա սովորած կը լինի գործ ունենալ պալատական ինտրիգների հետ։

Մի քանի ամսից յետոյ գերմանական պարլամենտը կը հաստատէ փոփոխութիւն արտաքին գործերի մինիստրի օգնականի պաշտօն հիմնելու համար և այդ տեղը երեւի Բուշին կը տրվի։ Այս դէպքում արտաքին ընթացող գործերը մինիստրի օգնականին կը յանձնվի և միայն նշանաւոր դէպքերում վճռող ձայնը Բիսմարկին կը պատկանի, որ յունվարի վերջին կը գայ Բեռլին և կը մնայ այնտեղ մինչև ամառը։ Այսպիսի պայմանները ի նկատի ունենալով, մինիստրութեան գլխաւոր քարտուղարի պաշտօնը կարող է պարապ մնալ։

Պրուսական պատգամաւորների ժողովը անընդհատ աշխատում է, որպէս զի մինչև ծննդեան տօները կարողանայ շատ գործ կատարել և բիւդժետներ հաստատել։ Նորերում ժողովը հաստատեց դատաստանութեան մինիստրի բիւդժետը։ Այդ հարցը քննելու ժամանակ այնպիսի վիճաբանութիւններ եղան, որոնք աներեւակայելի են գերմանիայի պէս երկրի մէջ և որոնք պարզ ապացուցանում են, թէ այդ պետութիւնը կատարելապէս յետադիմական ճանապարհի վրա է կանգնել։

Նորերում պրոֆեսոր Թէօդոր Մոմզէն պաշտպանում էր հրէաներին, Բայց այնուամենայնիւ նա էլ այն կարծիքը յայտնեց, որ հրէական հարցը լուծելու համար ամենալաւ միջոցն է բոլոր հրէաներին քրիստոնեայ մկրտել։ Տարաբաղդաբար այդպիսի փոփոխութիւն քաղաքային ձևով անկարելի է անել։ Մոմզէնի յարձակմունքները ստիպեցին Տրէյչկէին նորից հանդէս դուրս գալ. և նա յայտնեց, որ ինքն նոյն կարծիքներն էր յայտնում, միայն թէ ինքը իրան աւելի լաւ քրիստոնեայ է համարում։ Տրէյչկէ գանգատվում էր, որ հրէաները ամենազօր են մամուլի մէջ, որ սպառնում է գերմանականութեանը և վերջը արդարացնում է իրան այն յարձակմունքներից, իբր թէ նա դրդում էր ուսանողներին ստորագրել հակահրէական յայտնի բողոքագիրը։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

—

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետևեալ տեղեկութիւնները։ Վիեննայից և Բեռլինից անդադար լուրեր են ստացվում, որ իբր թէ Աւստրիայի, Ֆրանսիայի և Գերմանիայի մէջ համաձայնութիւն է կայացել յոյն-թիւրքական հարցը խաղաղ ճանապարհով լուծելու համար։ Կասում են, որ այդ համաձայնութիւնը ի նկատի ունենալով, թիւրքաց կառավարութիւնը չուղարկեց պետութիւններին իր պատրաստած այն շրջաբերականը, որով նա պահանջում էր Յունաստանից ընդունել իր առաջարկութիւնները։ Բացի այդ լուրեր են տարածված, որ այդ երեք պետութիւնները կառաջարկեն յունական կառավարութեանը բաւականանալ աւելի քչով, քան թէ որոշել է Բեռլինի կոնֆերենցիան, իսկ թիւրքիային կառաջարկեն աւելի շատ զիջումներ անել։

Այսպիսի միջնորդութիւնը կարող էր տեղի ունենալ այն ժամանակ, քանի որ թիւրք-յունական սահմանական հարցը վճռված չէր։ Բայց այժմ ուրիշ է։ Յոյն-թիւրքական սահմանական խնդիրը տեօրետիկապէս այլ ևս վիճելի չէ, որովհետև Բեռլինի դաշնագիրը ստորագրող պետութիւնների ներկայացուցիչները կոնֆերենցիայի ժամանակ որոշեցին երկրի այն քանակութիւնը, որ պէտք է տրվի Յունաստանին և այս վերջինն էլ յայտնեց, որ նա այդքանով բաւականանում է։

Այժմ հարցը կերպարանափոխվել է և թիւրքիան հրաժարվում է իրագործել Եւրոպայի վճիռը։ Իսկապէս Յունաստանը գրեթէ գործին չէ մասնակցում։

Այսպիսի մի ժամանակ, երբ Յունաստանը ահագին զոհաբերութիւններ է արել և պատերազմական պատրաստութիւններ է տեսել եւրոպական պետութիւնների վճիռը իրագործելու համար, շատ անյարմար է այդ պետութիւնից զիջումներ պահանջել, մանաւանդ որ, եթէ մինչև անգամ յունական կառավարութիւնը համաձայնէր զիջումներ անել, այնուամենայնիւ հարցը այնպիսի խաղաղ վախճան չէր ունենայ, ինչպէս ցանկանում են Գերմանիա, Աւստրիա և Ֆրանսիա։ Եթէ Բ. Դուռը կը համոզվի, որ պետութիւնները մինչ այն աստիճան վախենում են յոյն-թիւրքական պատերազմի ծագելուց, որ պատրաստ են մինչև անգամ հրաժարվել իրանց վճռի իրագործելուց, նա ոչինչ զիջումն չի անի և կը պահանջէ, որ Յունաստանը անպատճառ ընդունի այն առաջարկութիւնները, որոնց թիւրքաց կառավարութիւնը արել է դեռ անցեալ գարնանը։

Եթէ եւրոպական պետութիւնները չեն կամենում խոստովանել, որ միջազգային խորհրդածութիւնները և վճիռները ոչինչ նշանակութիւն և գին չունեն, ուրեմն Բեռլինի կոնֆերենցիայի վճիռը պէտք է պահպանի իր ոյժը։ Եթէ այդ վճիռը փոփոխվի, այն ժամանակ Բեռլինի դաշնագիրը պարտաւորեցուցիչ ոյժ չի ունենայ, որովհետև կոնֆերենցիան կոնգրեսի շարունակութիւնն էր, իսկ առաջինի վճիռը՝ Բեռլինի դաշնագրի հետևանքը։ Եթէ գործին նայենք միջազգային իրաւունքի տեսակէտից, այն ժամանակ կարելի է պահանջել, որ Յունաստանը պարտաւորվի առ ժամանակ չը գրաւել իրան վիճակված երկիրները։ Այսպիսի պահանջը միջոց կը տայ Յունաստանին պահպանել իր իրաւունքները և նորից հարց բարձրացնել և գրաւել իր նահանգները յարմար րոպէին։ Իսկ եթէ Գերմանիա, Աւստրիա և Ֆրանսիա իրագործեն իրանց դիտաւորութիւնը, հարցը կը վճռվի ի վնաս Յունաստանին, որ ոչ ոքի համար ցանկալի չէ։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Կ. ՊՕԼԻՍ, 16 դեկտեմբերի։ Այսօր դեսպանները բառացի կերպով յայտնեցին Բ. Դրանը Եւրոպայի ցանկութիւնը և առաջարկեցին միջնորդ դատարան։ Առաջարկութիւնը կը քննվի այսօր երեկոյեան։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 16 դեկտեմբերի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր. 50 կ., երկրորդ 93 ր., երրորդ 93 ր. 25 կ., չորրորդ 93 ր., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 226 ր., երկրորդ 219 ր. 50 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 91 ր., երկրորդ 91 ր., երրորդ 90 ր. 87 կ., ոսկի 8 ր. 6 կ.։ Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 24,71 պէնս, ռուսաց 100 րուբլ Համբուրգի վրա 210 մարկ 75 պֆ., Փարիզի վրա 260 ֆր., 75 սանտիմ։ Բօրսայի տրամադրութիւնը ամուր է։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

տալիս հարիւրանի եռեւից։ Երբեմն թուփերի միջից լսելի էր լինում նոր զարթած թռչունների չըվ-չըվոցը, որպէս մի նախերգանք, որով պատրաստվում էին փառաբանել առաջիկան լուսաւորի գալուստը։ Ամեն կողմից շնչում էր ուրախութիւն, ամեն տեղ զարթնում էր կեանքը։ Միայն տիկնոջ սիրտը տխուր էր, միայն նա ուրախ լինել կարող չէր․․․

Կանանոցի չադրների առջև դեռ գունաւոր լապտերները տարածում էին իրանց շուրջը մի տեսակ կախարդական խաւարաճամուկ լուսաւորութիւն։ Չադրներից ոչ մէկի վարագոյրները դեռ բարձրացրած չէին։ Ամբողջ կանանոցը մրափում էր քաղցր, հեշտաւէտ քնի մէջ։ Տիկինը մտնելով իր չադրը, գտաւ այնտեղ իր սևամորթ աղախինին նոյնպէս քնած, թէև պատուիրել էր նրան արթուն մնալ։ Նա չը կամեցաւ անհանգստացնել նրան և մտաւ իր քնարանը։ Այնտեղ զգուշութեամբ մերկացաւ իր այրացի հագուստը, առանց մի չնչին անգամ հանելու, որ չը վրդովէ իր փոքրիկ երեխայի քունը, որ պառկեցրած էր կախաղանաւոր լանգիկի (օրօրոց) մէջ։ Նա ուշիկ կերպով յետ քաշեց երեխայի երեսից թափանցիկ քօղը, որ ձգած էր նրա մարմինը մոծակներից ազատ պահելու համար, և մի քանի րոպէ մայրական ջերմ գթասրտութեամբ նայեց նրա սիրուն երեսիկի վրա։ Կրկին քօղը բաց թողնելով, ինքն էլ պատրաստվեցաւ քնելու։ Մի փառաւոր անկողին, պատրաստված արևելքի ամենաթանգագին և նուրբ կերպասներից, սպասում էր նրան։ Աստղիկը իր գեղեցկութեան բոլոր վայելչութեամբ պլոտի նախանձվէր, պլոտի շառագունէր, տեսնելով այդ ճոխ, սքանչելի մարմինը, երբ նա մերկանալով մտաւ իր անկողնի մէջ։ Ճանապարհի յոգնածութիւնը մի կողմից, հոգեկան տանջանքը միւս կողմից, այն աստիճան թուլացրել էին նրա վաստակաբեկ ջղերը, որ իսկոյն տիրեց նրան մի տեսակ թմրութիւն, որ յաջորդում է կատաղած սրտի երկար խռովութիւններից յետոյ։

Քառորդ ժամ հազիւ էր անցել, մի արարած ստուերի նման անցաւ տիկնոջ վրանի ետևի կողմը։ Նրա սև մարմինը բոլորովին միախառնվում էր գիշերային մթութեան հետ։ Նա զգուշութեան անշշուկ քայլերով մօտեցաւ վրանի ցիցերից մէկին և զօրեղ ձեռքով դուրս քաշեց։ Պարանը թուլացաւ։ Հետևապէս թուլացաւ վրանի պատուածի այն մասը, որ ձգված էր այդ պարանով։ Նա կուրծքի վրա սողալով, մօտեցաւ վրանին և ձեռքով զգուշութեամբ բարձրացրեց նրա անջրպետը, որ բաժանում էր տիկնոջ քնարանը վրանի միւս մասերից։ Այս բացուածքից հազիւ կարող էր մի կատու անցկենալ։ Նա իր ահագին գլուխը ներս տարաւ։ Քնարանի մէջ վառվող լապտերի լոյսը, ընկնելով նրա երեսի վրա, երեւան հանեց խափշիկի այլանդակ կերպարանքը։ Նա կամաց-կամաց սկսեց առաջ սողալ։ Նրա մերկ մարմինը մինչև մէջքը արդէն անցել էր քնարանի մէջ։ Այդ միջոցին երկու ձեռքերը, օձապատաճի երկայն թաթերի նման, դրեց յատակի վրա, և գլուխը վեր բարձրացնելով, քննական կերպով աչք ածեց դէպի քնարանի շուրջը։

Այդ դրութեան մէջ նմանում էր նա մի քաջ շան, որի ահագին սոյնքը համում է մինչև գետին ծնօտներից յետոյ։ Եւ իրաւ, խափշիկը կին էր։ Պահպանելով իր դիրքը, նա սկսեց ուշադրութեամբ ականջ դնել տիկնոջ շնչառութեանը, առանց մի թեթև հնչիւն անգամ փախցնելու իր սուր լսողութիւնից։ Այդ քնած մարդու շնչառութիւն էր։ Խափշիկի սև դէմքի վրա փայլեց մի վայրենի ծիծաղ և նրա հաստ շրթունքները կծկուեցան, երևան հանելով սպիտակ, մեծ ատամներ։ Նա սկսեց առաջ սողալ և այժմ ամբողջ մարմնով գտնվում էր քնարանի մէջ։ Նա բոլորովին հագուստ չունէր, սպիտակ կտաւից մի սփածանելիք միայն ծածկում էր նրա մերկութիւնը։ Սատանայի զգուշութեամբ մօտեցաւ նա տիկնոջ անկողնին և չար դևի նման կկզեցաւ նրա կողքին։ Վրանի բոլոր վարագոյրները ձգած էին։ Քնարանի մէջ բաւական տաք էր և օդը խեղդված։ Տիկինը կիսով չափ յետ էր ձգել իր վերմակը, նրա սքանչելի կուրծքը և ճոխ ուսերը մնացել էին բաց։ Նրա փոքր ինչ շառագունած երեսը համարեա թաղված էր խիտ ծամերի տակ, որ ծածկելով պարանոցը, սփռվել էին մախմուրէ ծածկաւոր բարձի վրա։ Սև դևը մի առանձին դիւթական մեղմութեամբ դեռ նայում էր երեսի պէս քնած կնոջ վրա։ Նրա տափակ քթի ծակերը անհամբեր շնչառութիւնից լայնանում էին և արագաշարժ աչքերի սպիտակուցը շողշողում էր երեսի խաւար մակերևոյթի վրա։ Նա ներկայացնում էր մի գազան, որ զոհը իր ճանկերի մէջ ունի։ Նա իր ձեռքը մեկնեց և սկսեց անզգալի կերպով յետ քաշել սփռված ծամերը տիկնոջ պարանոցի վրայից, կարծես, այդ խիտ, մետաքսանման ծամերը արգելում էին նրան կատարելու մի եղեռնական գործողութիւն։ Նա այժմ իր երկու ձեռքերը տարաւ դէպի տիկնոջ պարանոցը և վայրենի կատաղութեամբ պատրաստվում էր խեղդել նրան, յանկարծ վրանի միւս մասից լսելի եղաւ մի ձայն.

—Աննէզ․․․ Աննէզ․․․

Դա տիկնոջ աղախնի, փէրիի ձայնն էր, որ քաղցր երազների հրապոյրանքի մէջ, կանչում էր իր սիրելի Աննէզին։ Բայց որովհետև նոյն անունով կոչվում էր և կանանոցի ներքինապետը, խափշիկը կարծեց, թէ նրան օգնութեան է կանչում։

—Ա՛խ, Աննէզ․․․ կրկին լսելի եղաւ աղախնի ձայնը։

Խափշիկը սարսափեց. կանչում էին Աննէզին, կանանոցի սոսկալի պահապանին։ Նա սկսեց աճապարել, որ չը բռնվի։ Եւ հանելով իր սփածանելիքի միջից մի սուր մկրատ, շտապեց նրանով կտրել տիկնոջ կոկորդը։ Բայց երկիւղը և խռովութիւնը այն աստիճան շփոթել էին նրան, որ սխալվեցաւ իր գործողութեան մէջ.—փոխանակ կոկորդը կտրելու, կտրեց տիկնոջ ծամերից մի քանի հիւսեր։

Նա վազեց արագութեամբ, դարձեալ սողալով, դուրս թռաւ քնարանից և աներևութացաւ կանանոցի բազմաթիւ չադրների մէջ։

(Կը շարունակվի)